

POSJEDI ZADARSKIH BENEDIKTINKI U 18. STOLJEĆU*

Zdenko Dundović

UDK: 2-789.2 Opatije sv. Krševana(497.581.1Zadar)3.078.5:316.03
2-788-051-055.1:2-523.6
2-788-051-055.2:27-789.2-428
2-523.6:2-788-051-055.2
27-789.2-428:929.737:Sv.Marija,Sv. Nikola,Sv. Dimitrij,Sv. Katarina
712.26:2-788-051-055.2|2-523.6(497.581.1Zadar)*18“
2-523.6 Sv. Marije (Zadar 497.581.1)*11“
Opatica Čika069.444:2-523.6Sv.Marije
2-523.6Sv.Marija:347.251:929.731Petar Krešimir
(929.731+657.442+005.337)(047.1)347.251:272/273“1765/1771“
(347.251+005.337):2-523.6Sv.Marije(497.581.1Zadar)*18“
(2-584+332.158)314.117.312(497.581.1Zadar)(210.72Pag)

Sveučilište u Zadru
Teološko-katehetski odjel
zdundovic@unizd.hr

<https://doi.org/10.34075/cs.58.1s.3>
Izvorni znanstveni rad
Rad zaprimljen 6/2022.

Sažetak

U radu se na temelju arhivskoga gradiva benediktinskoga samostana sv. Marije u Zadru i arhivskoga gradiva mletačke magistrature Soprintendenti alle decime del clero iz Državnoga arhiva u Veneciji te dosad objavljene znanstvene literature razmatra stanje posjeda zadarskih benediktinki u Zadru tijekom 18. stoljeća. Osim samostanskih posjeda benediktinki sv. Marije razmotrit će se stanje posjeda benediktinskih samostana sv. Katarine u Zadru te ženskoga benediktinskoga samostana sv. Margarite u Pagu. Analizom dostupnih podataka utvrdit će se ekonomsko stanje navedenih ženskih benediktinskih samostana, kao i ekonomske (ne)prilike s kojima su se susretale redovnice tijekom 18. stoljeća.

Ključne riječi: benediktinke, posjedi, ekonomija, Zadar, 18. stoljeće

* Rad je napisan u sklopu znanstvenoga projekta "Moderne europske diplomacije i istočnojadranski prostor" koji financira Hrvatska zaklada za znanost (broj projekta: IP-2019-04-7244, akronim: MEDEA, voditeljica projekta: prof. dr. sc. Jadranka Neralić).

UVOD

Hrvatski narod i benediktinski red dijele bogatu prošlost.¹ Najstarija izričito utvrđena benediktinska opatija u Hrvatskoj bila je opatija sv. Krševana u Zadru,² čiji su redovnici potpomogli otvorenje i djelovanje četiriju zadarskih ženskih benediktinskih samostana, za koje se sigurno zna da su njegovali benediktinsko pravilo: sv. Marije, sv. Nikole, sv. Dimitrija i sv. Katarine.³ Prva tri ženska benediktinska samostana bila su rezervirana isključivo za kćeri zadarskih plemića i patricija, dok su zadarske pućanke mogle pristupiti isključivo u samostan sv. Katarine.⁴ Iznimno se u samostanu sv. Marije u Zadru mogla naći koja hrvatska plemenitašica izvana.⁵ Te su ženske benediktinske zajednice raznim darovnicama, oporukama i obiteljskim naslijeđem redovnica stjecale znatne posjede tijekom prošlosti.⁶ Najveći dio tih posjeda bio je smješten u okvirima kopnenoga i otočnoga dijela nekadašnje zadarske astareje, a u kasnom srednjem vijeku proširio se u dubinu hrvatskoga teritorija.⁷ Burna zadarska prošlost pod okriljem Mletačke Republike, a napose mletačko-osmanski vojni sukobi na području Dalmacije, pa tako i u zadarskom okruženju bitno su utjecali na redukciju posjeda zadarskih ženskih benediktinskih samostana u razdoblju od 16. do 17. stoljeća.⁸ Treba uzeti u obzir da su na staroj stečevini, odnosno onom dijelu Dalmacije koji je Mletačka Republika dobila poznatom kupnjom 1409. godine, zemlje bile potpun i izravni posjed pojedinaca, dok je nad teritorijem nove i najnovije stečevine

¹ O povijesnim vezama hrvatskoga naroda i benediktinskih monaha vidi više u kapitalnoj trilogiji: Ivan Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj*, sv. I.-III., Benediktinski priorat - Tkon, Split, 1963.-1965.

² O prošlosti samostana sv. Krševana u Zadru vidi više u zborniku: Ivo Petricioli (ur.), *1000. godina samostana Sv. Krševana u Zadru*, Narodni list, Zadar, 1990.

³ Opširnije o prošlosti ženskih benediktinskih samostana u Zadru vidi kod: I. Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj*, sv. II., 73-98.

⁴ *Isto*, 37-39.

⁵ *Isto*, 77.

⁶ Primjerice, za samostan Sv. Marije u Zadru izvrstan povijesni prikaz o njegovu gospodarskom razvoju vidi kod: Eduard Peričić, *Samostan Svete Marije u Zadru od njegova osnutka do danas*, *Kulturna baština samostana Sv. Marije u Zadru*, ur. Grga Novak i Vjekoslav Maštrović, Institut JAZU u Zadru, Zadar, 1968., 9-59

⁷ Za bolje razumijevanje ekonomskih prilika i društvenih odnosa u vrijeme srednjovjekovnoga Zadra vidi studiju: Tomislav Raukar, *Zadar u XV. stoljeću. Ekonomski razvoj i društveni odnosi*, Sveučilište u Zagrebu - Institut za hrvatsku povijest, Zagreb, 1977., o. c. 106-113.

⁸ Primjerice, samostan Sv. Marije u Zadru u tom je razdoblju izgubio gotovo polovinu posjeda na kopnenom dijelu zadarskoga okružja. Usp. E. Peričić, *Samostan Svete Marije u Zadru*, 44-46; I. Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj*, sv. II., 77.

(*acquisto nuovo* i *acquisto nuovissimo*) država sebi prisvojila vrhovno vlasništvo, ali su ga podanici s tih prostora mogli iskorištavati s njezinom dozvolom.⁹ Unutar procesa nove agrarne politike u Dalmaciji za vrijeme vladavine Mletačke Republike sagledat će se ekonomsko stanje i (ne)prilike ženskih benediktinskih samostana u Zadru i njegovu okruže nju tijekom 18. stoljeća. S obzirom na to da u objavljenoj arhivskoj građi nisu zabilježeni redoviti prihodi od vinograda, maslinika i solana ženskih benediktinskih samostana u razmatranom razdoblju,¹⁰ dopunit će se taj nedostatak do sada neobjavljenim arhivskim podatcima iz 18. stoljeća, koji su pohranjeni u Državnom arhivu u Veneciji, u fondu magistrature *Soprintendenti alle decime del clero*, koja je bila zadužena za nadzor nad ubiranjem crkvene desetine na području mletačkoga dominija.¹¹

1. ŽENSKI BENEDIKTINSKI SAMOSTANI NA PODRUČJU ZADARSKE NADBISKUPIJE U 18. STOLJEĆU

Tijekom 18. stoljeća na području Zadarske nadbiskupije djelovala su tri ženska benediktinska samostana: samostani sv. Marije i sv. Katarine u Zadru i samostan sv. Benedikta (sv. Margarite) na Pagu. O prošlosti tih samostana, uz iscrpne navode literature i izvora, opširnije je izvijestio Ivan Ostojić.¹² Iako su još neki ženski samostani u Zadru kroz prošlost obdržavali regulu sv. Benedikta (poput samostana sv. Nikole, sv. Dimitrija ili sv. Marcele), u radu se ograničilo na ženske benediktinske samostane koji su obdržavali Pravila sv. Benedikta od svoga utemeljenja pa sve do ukinuća (sv. Katarina) odnosno do današnjih dana (sv. Marija u Zadru i sv. Margarita u Pagu). Od tri razmatrana ženska benediktinska samostana počasno mjesto u *kontinuiranu historijatu i njegovoj ekonomiji*, kako je to naglasio Eduard Peričić, pripada samostanu sv. Marije u Zadru.¹³ Početci mu sežu u drugu polovicu 11. stoljeća, a vezani su uz ime opatice Čike iz roda Madijevaca.¹⁴ Dokument o utemelje-

⁹ Šime Peričić, *Dalmacija uoči pada Mletačke Republike*, Sveučilište u Zagrebu - Centar za povijesne znanosti: Odjel za hrvatsku povijest, Zagreb, 1980., 40.

¹⁰ Usp. E. Peričić, Samostan Svete Marije u Zadru, 48.

¹¹ Usp. Danilo Klen, Mletački državni arhiv (Archivio di Stato di Venezia), *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*, 23 (1980.), 298.

¹² Vidi: I. Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj*, sv. II., 73-85, 90-93, 142-144.

¹³ E. Peričić, Samostan Svete Marije u Zadru, 8.

¹⁴ O rodu Madijevaca vidi rad: Zrinka Nikolić, Madijevci: primjer obitelji dalmatinske elite u desetom i jedanaestom stoljeću, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, 23 (2005.), 1-24.

nju samostana iz 1066. godine sačuvan je u kartularu samostana sv. Marije. Njime su se služila mnoga velika imena hrvatske historiografije, ali ga je, u znanstvenom smislu, najtemeljitiije obradio Viktor Novak.¹⁵ Unatoč uvriježenom mišljenju da je opatica Čika a *fundamento* podigla samostan uz crkvicu *sancte Marie Minoris ante portam Bellate*, koju joj je za tu nakanu darovao opat samostana sv. Krševana u Zadru,¹⁶ Viktor Novak ustvrdio je da je Čika podignula samostan na mjestu već postojećega ženskog samostana koji se u 10. stoljeću ugasio, a to bi značilo da je ona obnovila, a ne utemeljila današnji samostan sv. Marije.¹⁷ U svakom slučaju, novonastali ili obnovljeni ženski samostan prve je posjede, kao i kraljevsku slobodu na teritoriju pod vlašću hrvatskoga kralja, dobio od kralja Petra Krešimira IV., a tu mu je slobodu potvrdio 1102. godine hrvatski kralj Koloman Arpadović.¹⁸ Istovjetnu praksu slijedili su kasnije i drugi hrvatski i hrvatsko-ugarski kraljevi,¹⁹ što je utrlo put njegovu ubrzanom razvoju i ekonomskom prosperitetu te je samostan sv. Marije u Zadru *tijekom čitave svoje povijesti bio najuže povezan sa svojim gradom, a isto je pokazivao i nedvojbenu privrženost i hrvatskoj grudi i njenim vladarima.*²⁰ U nadolazećim stoljećima koludrice sv. Marije, njihov samostan i crkva, postali su Zadranima važno kulturno, vjersko, ali i gospodarsko središte i sjecište.²¹

Iako skromnije povijesne težine i relativno nepoznatog vremena utemeljenja, ženski benediktinski samostan sv. Katarine u Zadru bio je utočište koludricama iz *prostoga građanskog staleža te locus educandi* zadarskih djevojaka koje nisu namjeravale provoditi život u redovničkom staležu.²² K tomu, uz taj ženski benediktinski samostan pribilo se sklonište za siromahe zbog čega su zadarski pučani na njega blagonaklono gledali i rado ga darivali.²³ Konačno, u nizu ženskih benediktinskih samostana koje se ovdje razmatra povijesno je najmlađi, ali još uvijek aktivan, ženski benediktinski samostan u Pagu, čija je prva opatica pristigla iz samostana svete Marije u

¹⁵ Viktor Novak, *Zadarski kartular Samostana svete Marije*, JAZU, Zagreb, 1959.; usp. E. Peričić, *Samostan Svete Marije u Zadru*, 8.

¹⁶ E. Peričić, *Samostan Svete Marije u Zadru*, 9.

¹⁷ V. Novak, *Zadarski kartular*, 19-29.

¹⁸ E. Peričić, *Samostan Svete Marije u Zadru*, 10-14.

¹⁹ *Isto*, 19-20.

²⁰ *Isto*, 15.

²¹ Usp. I. Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj*, sv. II., 79-85.

²² Vidi rad: Zdenko Dundović, *Posjedi samostana benediktinki sv. Katarine u Zadru (16. stoljeće)*, *Croatica Christiana periodica*, 45 (2021.), 87, 53-88.

²³ *Isto*, 91-92.

Zadru u prvoj polovici 14. stoljeća.²⁴ Proporcionalno redosljedu utemeljenja i položaju na društvenoj ljestvici razvijala su ta tri ženska benediktinska samostana na području Zadarske nadbiskupije i u gospodarskom smislu. Ovdje će se razmotriti ekonomsko stanje triju samostana tijekom 18. stoljeća, sve do pada Mletačke Republike.

2. POSJEDI ZADARSKIH ŽENSKIH BENEDIKTINSKIH SAMOSTANA U 18. STOLJEĆU

Prema izvješćima u Državnom arhivu u Veneciji, na temelju kojih se određivala desetina odnosno crkvena pristojba, može se s relativno velikom sigurnošću utvrditi stanje posjeda ženskih benediktinskih samostana na području Zadarske nadbiskupije. Sustav državnog oporezivanja svećenstva ustanovljen je 4. kolovoza 1564.,²⁵ za što je bila zadužena magistratura *Soprintendenti alle decime del clero*, koja je pripadala u financijska tijela mletačke države.²⁶ U fondu te mletačke magistrature pohranjena su izvješća o ekonomskom stanju crkvenih institucija na području Mletačke Dalmacije i Albanije, pa tako i za grad Zadar i njegovo šire okruženje.²⁷ Riječ je o uvezanim zakletim izvješćima crkvenih prokuratora, odvjetnika, gastalda i pastoralnih djelatnika s područja Zadarske nadbiskupije (dijelom i Ninske biskupije) o posjedima, prihodima i rashodima crkvenih institucija i pojedinaca u rasponu od 1765. do 1771. godine. Izvješća su obilježena rednim brojevima i nazivom crkvene institucije odnosno nadarbine o kojoj je riječ, na 255 rukopisnih stranica bez paginacije. Pojedinačna izvješća koja su iz Zadra u Veneciju pristigla ili su zaprimljena na dan 1. veljače 1771. prepisao je izrazito urednim rukopisom iz originalnih dopisa jedan od trojice *soprintendanata* Vettor da Mosto.²⁸ Izvješća su nastala nakon dekreta mletačkoga Senata od 28. siječnja 1768. o *redecimi*, što je magistratura *alle decime del clero* obznanila 23. veljače 1768. Izvješća su sastavljali samostanski prokuratori. Redovito su prokuratori žen-

²⁴ I. Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj*, sv. II., 142.

²⁵ Archivio di Stato di Venezia (dalje: ASVe), *Soprintendenti alle decime del clero* (dalje: SDC), b. 51, *Elezioni nel principio del Istituzione*.

²⁶ U početku je magistratura *Soprintendenti alle decime del clero* brojila dvojicu, a kasnije trojicu članova. D. Klen, Mletački državni arhiv, 298.

²⁷ ASVe, SDC, b. 357.

²⁸ Vettor da Mosto spomenut je u službi *Inquisitor di Terraferma* 1750. godine. Faustino Sanseverino, *Notizie statistiche e agronomiche intorno alla città di Crema e suo territorio*, Tipografia Ronchetti e Ferreri, Milano, 1843., 150.

skih benediktinskih samostana na zadarskom području bili zadarski plemići ili građani, ovisno o tome jesu li se u pojedini samostan primale djevojke iz plemićkoga, odnosno građanskoga staleža.

3. POSJEDI I PRIHODI SAMOSTANA SV. MARIJE U ZADRU U 18. STOLJEĆU

Prvo izvješće tiče se posjeda benediktinskoga samostana sv. Marije u Zadru, a proteže se na 32 stranice.²⁹ Izvješće je sastavio samostanski prokurator konte Ivan Antun Fanfogna. U izvješću su navedeni svi posjedi benediktinskoga samostana na kopnu i na otocima, s kvantitativnim i kvalitativnim opisima zemljišta. Prostorna veličina zemljišta izražena je u padovanskim kimpima (*campo padovano*), kvartama i tavolama.³⁰ Kvaliteta plodnih i zasađenih zemljišta izražena je pojmovima: pod vinogradom (*vignato*), pod maslinikom (*olivato*), pod oranicom (*arativo*), pod šumom (*boschivo*), pod pašnjakom (*pascolivo*), dok su neobrađena zemljišta s kojih se nisu podizali prihodi označena pojmovima: kamenito tlo (*sassoso*), krševito tlo (*grebanoso*) ili jednostavno dobro, loše i beskorisno zemljište (*buoni, cattì et inutili*). Kopnjeni posjedi samostana Sv. Marije tijekom 18. stoljeća prostirali su se u Petrčanima, Kožinu i Bibinjama, a manji dio u zadarskom predgrađu (*suburbio*) odnosno u blizini grada. Najstariji posjed bio je onaj u Bibinjama. Kraljevski posjed Tokinje (*Tochinie*) - današnje Bibinje, darovao je samostanu kralj Petar Krešimir IV.³¹ Radilo se o velikom posjedu, koji je u 18. stoljeću zauzimaio 160 padovanskih kampa vinograda, 40 kampa maslinika, 212 kampa oranica i oko 260 kampa šume, pašnjaka i nekorisnoga zemljišta. Sveukupno, dakle, 2.459.520 m² odnosno blizu 246 hektara zemlje. Uza zemljišne čestice, u Bibinjama je u to vrijeme bio samostanski mlin za masline, u kojem su se godišnje mljele sve masline sa samostanskih posjeda, a drugi mlin se nalazio na otoku Pašmanu u istoimenom naselju.³² Za posjed u Petrčanima zapisano je da ga je opatica Čika kupila najvjerojatnije u drugoj

²⁹ ASVe, SDC, b. 357, N.º I. Zara. *Monastero delle Reverende Monache di Santa Maria di Zara dell'Ordine di San Benedetto*.

³⁰ Padovanski kamp iznosio je 3.656 m², a dijelio se na četiri kvarte. Kvarta je iznosila 210 tavola. Mirela Slukan-Altić, Povijest mletačkoga katastra Dalmacije, *Arhivski vjesnik*, 43 (2000.), 182.

³¹ E. Peričić, Samostan Svete Marije u Zadru, 10, 32.

³² Početkom 16. stoljeća samostan je posjedovao mlinove diljem svojih posjeda, dok su u 17. stoljeću zabilježena tek dva. *Isto*, 45-46.

polovici 11. stoljeća.³³ Nije poznat podatak o njegovoj tadašnjoj prostornoj veličini. Posjed u Petrčanima naznačen je zajedno s posjedom u Kožinu u 18. stoljeću, a njegova je prostorna površina tada iznosila 68 kampa vinograda i maslinika, 100 kampa oranica i približno 295 kampa ostalih vrsta zemljišta, što čini oko 172 hektara zemlje. Najmanji broj zemljišnih čestica posjedovao je samostan u blizini grada (*suburbio*). Radilo se o 5 hektara zemlje pod oranicom, uglavnom rascjepkanih zemljišnih čestica.³⁴ Pretpostavlja se da su te čestice najvećim dijelom darovane samostanu preko oporučnih legata i darovnica.³⁵

Otočni posjedi samostana sv. Marije prostirali su se u 18. stoljeću na otoku Pašmanu, u mjestima Pašman, Banj i Mrljane, na Velom i Malom Ižu (*Eso Ponentale* i *Eso Siroccale*), u Luci (*San Steffano*) na Dugom Otoku te na otoku Ugljanu, u mjestima Sutomišćica (Preko) i Ugljanu. Ukupni prostor obradivih površina otočnih posjeda iznosio je oko 421 kampa i 3 kvarte, a pašnjaka, šuma i neiskoristivoga tla bilo je 391 kampa i 1 kvarta, što sveukupno čini približno 813 kampi zemljišta na otocima, odnosno 297 hektara zemlje. Sveukupno je samostan sv. Marije u Zadru tijekom 18. stoljeća raspolagao s 2181 kampom, 1 kvartom i 149 pertika zemlje, što izraženo u hektarima iznosi oko 797 hektara zemljišta. Razvidno je iz analiziranih računskih knjiga da su se na otocima čuvala samostanska stada, o kojima su brigu vodili bravari (čuvari stada). Oni su, za samostanske potrebe, proizvodili sir i vunu, dok se određeni broj janjčića i kozlića prodavao, a dio se podavao siromasima, napose o Uskrsu. Tablično se prikazuje kvalitativna podjela zemljišnih terena samostana sv. Marije u 18. stoljeću, izražena u padovanskim kampima, kvartama i tavolama (Tablica 1.).

U paškoj uvali samostan je posjedovao 20 uređenih solana. Paška uvala bila je mjesto na kojem su osim crkvenih ustanova solane posjedovali plemići i državne vlasti, a uredno su zabilježene na katastarskoj karti tijekom franciskanske izmjere u 19. stoljeću (Slika 1.).

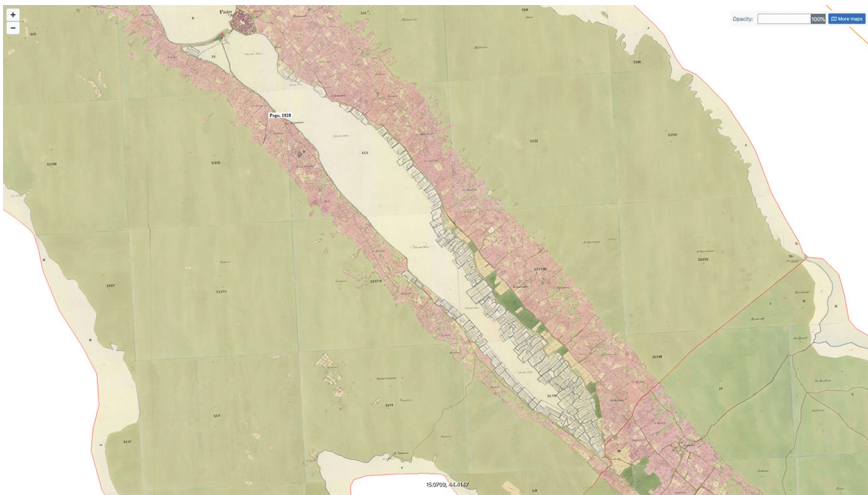
³³ *Isto*, 33.

³⁴ Prema istraživanju Lovorke Čoralić bitna karakteristika posjeda zadarskih svjetovnih i crkvenih zemljoposjednika u razmatranom razdoblju bila je usitnjenost i rascjepkanost zemljišta na više manjih čestica. Lovorka Čoralić, *Zemljišni posjedi dominikanskog samostana u Zadru u XVII. i XVIII. stoljeću*, *Croatica Christiana periodica*, 18 (1994.), 13, 217.

³⁵ Usp. E. Peričić, *Samostan Svete Marije u Zadru*, 39-44.

Tablica 1. *Kvalitativna podjela zemljišnih čestica samostana sv. Marije u 18. stoljeću*

Vrsta zemljišta	Kampi	Kvarte	Tavole
Maslinici	55	-	82
Vinogradi	51	-	197
Oranice	550	2	107
Vinogradi s maslinikom	199	2	113
Oranice s vinogradom	7	3	154
Vinogradi s dominikalom 1/5	160	-	-
Oranice s maslinikom	11	1	149
Pašnjaci, šume, neobrađive površine	1145	1	187
Ukupno	2181	1	149

Slika 1. *Solane u paškoj uvali na katastarskoj karti iz 19. stoljeća.*
Izvor: www.mapire.eu

Prihodima samostana sv. Marije u Zadru treba pribrojiti livele nekretnina u vlasništvu samostana. Samostanske nekretnine činile su kuće, vrtovi, zidine i peći koje su u 18. stoljeću većim dijelom bile položene u blizini samostana sv. Marije, ali i na širem području zadarskoga poluotoka. Cijena zakupa i najma nekretnina ovisila je o tri čimbenika: veličini, kvaliteti izgradnje i položaju pojedine nekretnine. Primjerice, ako je bila riječ o većem kamenom zdanju (*palazzo*), to se odražavalo na visinu iznosa najamnine. Konačno, u popisu

prihoda samostana sv. Marije zapisano je da se samostan s crkvom, sakristijom, zvonikom, dvorištem, parlatorijem (prostor za razgovore s nerezidentima), kapitulom, zdencem i samostanskim vrtom protezao u duljinu 38 paša (66 m), a u širinu 36 paša (62,5 m).³⁶

Prihodi samostana sv. Marije varirali su tijekom 18. stoljeća, što je ovisilo prvenstveno o prinosu žitarica, vina i ulja s pojedinih posjeda te o meteorološkim prilikama u pojedinoj godini. U godinama kada su prinosi žitarica u pokrajini bili iznimno visoki, padala je njihova cijena. Primjerice, 1765. godine samostan sv. Marije procijenio je prinos pšenice s posjeda u Petrčanima i Kožinu na 17 lira po četvrtalju, dok je ta vrijednost sljedeće 1766. godine procijenjena na 14 lira po četvrtalju, iako je kvantitativni prinos žitarica bio istovjetan. Jednako je zabilježeno za prinos ulja i vina. U godinama slabijih uroda rasla je i cijena pojedinih poljoprivrednih kultura, kao i njihova potražnja. Uz to, na određivanje cijene pojedinoga proizvoda utjecala je i njegova kvaliteta, što se osobito odnosilo na proizvodnju vina, ali još više na njegovo skladištenje u podrumima, o čemu se vodila osobita briga. O variranju cijena i oscilaciji proizvodnih količina u 18. stoljeću zorno svjedoči proizvodnja soli u paškim solinama.³⁷ Rezultate Peričićeva istraživanja o proizvodnji soli, odnosno o variranju njezine tržišne cijene u 18. stoljeću potvrđuju i prihodi od solana samostana sv. Marije koji su na godišnjoj razini u razdoblju 1765.-1769. godine varirali od 51 do 635 lira. Za razdoblje 1765.-1769. godine dostupni su egzaktni podaci o ukupnim приходima samostana sv. Marije u Zadru. U 1765. godini zapaža se znatnije smanjenje godišnjih prihoda, dok je u narednim godinama razvidna konzistentnost prihoda, s tek neznatnim odmacima u njihovoj vrijednosti. Tablično se prikazuju novčani iznosi izraženi u mletačkim dukatima koje je samostan uprihodovao za pojedinu godinu u toj vremenskoj razdjelnici sa svih svojih posjeda (Tablica 2.).

Tablica 2. *Godišnji prihodi samostana sv. Marije za razdoblje 1765.-1769. godine*

Godina	1765.	1766.	1767.	1768.	1769.
Prihod u mletačkim dukatima	967	1231	1271	1171	1201

³⁶ Jedan mletački paš ili sežanj iznosio je 1.73868 m, ali je nužno uzeti u obzir regionalnu različitost te vrijednosti u Mletačkoj Dalmaciji. M. Slukan-Altić, *Povijest mletačkog katastra*, 179, bilj. 26.

³⁷ O tome vidi: Šime Peričić, *Proizvodnja i prodaja paške soli u prošlosti*, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 43 (2001.), 53-54.

4. POSJEDI I PRIHODI SAMOSTANA SV. KATARINE U 18. STOLJEĆU

Izvješće o posjedima i приходima ženskoga benediktinskog samostana sv. Katarine u Zadru u drugoj polovici 18. stoljeća sastavio je zadarski građanin i samostanski prokurator Nicolò Bonicelli. U izvorniku se izvješće proteže na 13 stranica.³⁸ Prokurator Bonicelli iskazao je površinu samostanskih posjeda u hrvatskim gonjajima (*gognali slauonici*), koji su pretvoreni u padovanske kampe, kvarte i tavole. Jedan hrvatski gonjaj iznosio je 466,6 tavola, odnosno 2 kvarte i 46,6 tavola. Pretvorbom tavola u kvadratne metre, uzevši pritom da je vrijednost jednoga padovanskog kampa iznosila 3656 m², da je kamp iznosio četiri kvarte, a kvarta 210 tavola, proizlazi da je vrijednost hrvatskoga gonjaja, barem za zadarsko područje, iznosila 2040,962 m². Samostan sv. Katarine posjedovao je ukupno 594 kampa, 1 kvartu i 48 tavola zemljišnih čestica. Kao i u slučaju samostana sv. Marije, posjedi samostana sv. Katarine prostirali su se diljem zadarskoga kopnenoga i otočnoga okružja, kao i u gradskom okruženju (*suburbio*). Osim toga, samostan je posjedovao na položaju *Gradine al litorale uerso il tener di Nona* nekoliko zemljišnih čestica, čiji broj prokurator nije naveo s obzirom na to da je 1725. godine požar zahvatio samostanski arhiv te su posjedovne isprave o tim zemljišnim terenima izgorjele. Tablično se prikazuju naselja zadarskoga kopnenog i otočnog okruženja na kojima su bili položeni posjedi samostana sv. Katarine u 18. stoljeću, s naznačenom površinom izraženom u kampima, kvartama i tavolama (Tablica 3.).

Za samostan sv. Katarine naznačen je ukupni prihod samo za 1765. godinu, koji je iznosio oko 573 mletačka dukata. Čini se da je samostan ulagao u štedionicu *Monte di Pietà* jer je prokurator zapisao da se na godišnjoj razini odatle podizalo 94 dukata. Crkva sv. Katarine bila je duga 53,5 mletačke stope³⁹ (18,5 m), a široka 26 stopa (9 m). Kapitul je bio duljine 18 stopa (6,3 m), a jednako i širine. Samostan sa sakristijom, parlatorijem, unutarnjim dvorištem, nadsvođenim klaustom (*sottoportici*), podrumom i vrtom, bio je duljine 104 (36 m), a širine 94 stope (32,6 m).

³⁸ ASVe, SDC, b. 357, N.º 3. Zara. *Monastero di S. Catterina di Zara*.

³⁹ Mletačka stopa iznosila je 0,34764 m.

Tablica 3. *Posjedi samostana sv. Katarine i njihova površina u kampama, kvartama i tavolama*

Naselje	Kampi	Kvarte	Tavole
Slivnica i Vinjerac	243	3	35
Ražanac	70	3	93
Diklo	10	2	46
Dračevac Zadarski	1	2	140
Sukošan	2	-	186
Gaženica	7	-	186
Gradsko okruženje	40	1	123
Ugljan	30	1	140
Sutomišćica	2	3	23
Banj i Ždrelac	44	1	163
Dragove	23	3	116
Kožino	21	2	140
Petrčane	94	1	163
Ukupno	594	1	48

5. PRINOSI ŽITARICA, VINA I ULJA ŽENSKIH BENEDIKTINSKIH SAMOSTANA U ZADRU

Prinosi žitarica i grahorica sa samostanskih posjeda izraženi su uglavnom u četvrtaljima i kvartarolima, rjeđe u kvartama. Pritom treba uzeti u obzir da je kvarta u 18. stoljeću iznosila 133 litre, a njezin četvrti dio nazivao se četvrtalj, osmi dio polučak, 24. dio kvartarol, a četvrti dio kvartarola je oka.⁴⁰ Prinosi žitarica i grahorica u tablicama izraženi su u četvrtaljima (**č**) i kvartarolima (**kv**), s time da su rijetki upisi u kvartama uglavnom za samostanske posjede sv. Katarine, radi lakše komparacije, pretvoreni u četvrtalje (1 kvarta = 4 četvrtalja). Usporedbom prinosa žitarica i grahorica moguće je donekle pratiti trendove u proizvodnom procesu. Razvidno je da su prinosi ječma na svim posjedima bili daleko izdašniji u odnosu na druge vrste žitarica, što potkrepljuje rezultate dosadašnjih istraživanja proizvodnih procesa u Dalmaciji u 18. stoljeću. Naime, u toj regiji se tijekom 18. stoljeća najviše sijalo ječam, pšenicu i proso,

⁴⁰ Marija Zaninović-Rumora, Zadarske mjere za zapremninu kroz stoljeća, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 36 (1994.), 91.

čiji je urod prosječnih ljetina bio više nego dobar, a višak proizvodnje ostvarivao se jedino kod ječma.⁴¹ Uostalom, taj trend zabilježen je i u istraživanjima gospodarskih prilika drugih crkvenih institucija u Zadru za razmatrano razdoblje, a održao se sve do kraja 18. i početkom 19. stoljeća.⁴²

Tablica 4. *Prinosi žitarica i grahorica samostana sv. Marije u Zadru*

Poljoprivredna kultura	1765.	1766.	1767.	1768.	1769.	Ukupno	
						č	kv
Ječam	267,5č	173,5č	505č	337,5č	435,5č	1719	-
Pšenica	114č	34č	119,5č	138č	125č	530,5	-
Proso	29č	10,5č	51,5č	8,5č	59č	158,5	-
Kukuruz	24,5č	21,5č	78,5č	25,5č	104,5č	254,5	-
Krupnik (pir)	27č	21,5č	17,5č	18,5č	46,5č	131	-
Raž	-	-	18č	12č	29č	59	-
Jari grah (sikirica)	10,5č	11č	15č	16č	37č	89,5	-
Leća	1č	2č	-	-	7 kv	3	7
Bob	33č	41č	20,5č	3č i 1kv	14č i 5kv	111,5	6
Lupin	1,5č	1č	2,5č	1č	2,5č	8,5	-
Biži	4č	-	0,5č	-	5 kv	4,5	5
Grahorice	4č	-	4č	1 kv	5 kv	8	6

Proizvodnja vina i ulja na samostanskim posjedima u razdoblju 1765.-1769. također je pratila trendove u pokrajini 18. stoljeća zabilježene u literaturi. Vina nije manjkalo, a velike količine izvozi- le su se i prodavale po relativno niskim cijenama izvan pokrajine. Vino je bilo dobre kvalitete.⁴³ Prodajna cijena vina varirala je ovisno o proizvedenim količinama u pokrajini i tržišnoj potražnji. Iz analiziranih podataka razvidno je da je u drugoj polovici 18. stoljeća tržišna cijena barila vina na veliko varirala između 18 i 20 lira po

⁴¹ Šime Peričić, *Dalmacija uoči pada Mletačke Republike*, Zagreb, 1980., 60-61.

⁴² Usp. Zdenko Dundović, *Gospodarske prilike Zmajevićeva glagoljaškog sjemeništa u Zadru za vrijeme rektora kanonika Josipa Calvija (1782.-1810.)*, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 60 (2018.), 267-272.

⁴³ Usp. Š. Peričić, *Dalmacija uoči pada*, 63-64.

barilu, dok je cijena ulja iznosila 140-160 lira po barilu. Krajem 18. stoljeća zabilježena je maloprodajna cijena vina od 31 lire i 10 soldi po barilu. Vino se čuvalo u bačvama zapremnine 20 barila.⁴⁴ Proizvodnja ulja, u odnosu na proizvodnju vina, bila je slabije zastupljena u pokrajini.⁴⁵ Česti su upisi o slabim prinosima maslina u pokrajini, na što su najčešće utjecale bolesti stabala i velika studen.⁴⁶ Primjerice, u izvješću o prihodima samostana sv. Katarine za 1769. godinu zabilježeno je da je prinos ulja iznosio tek dva sića, zbog *infelice annata*.⁴⁷ Tablično se prikazuje prinos vina i ulja sa samostanskih posjeda sv. Marije (Tablica 6.) i sv. Katarine (Tablica 7.) u Zadru.

Tablica 5. *Prinosi žitarica i grahorica samostana sv. Katarine u Zadru*

Kultura	1765.	1766.	1767.	1768.	1769.	Ukupno	
						č	kv
Ječam	85č	141,5č	134č i 4kv	95,5č	104,5č	560,5	4
Pšenica	55č	52č	35č	50č	74,5č	266,5	-
Proso	13č	4,5	2č i 2kv	4č	20č	43,5	2
Krupnik (pir)	3č	8č	6č	1č	7č	25	-
Raž	1č	-	9č	-	-	10	-
Jari grah (sikirica)	-	8 kv	-	-	-	-	8
Bob	-	2,5č	2č	-	4č	8,5	-
Lupin	1č	-	-	-	-	1	-
Grahorice	-	6č	2,5č	-	3č i 2 kv	11,5	2

Tablica 6. *Prinos vina i ulja samostana sv. Marije izražen u barilima*

Godina	1765.	1766.	1767.	1768.	1769.	Ukupno barila:
Vino	160	180	160	180	160	840
Ulje	10	29	23	25	16	103

⁴⁴ Usp. Z. Dundović, *Gospodarske prilike*, 261-262.

⁴⁵ Usp. Š. Peričić, *Dalmacija uoči pada*, 62-63.

⁴⁶ Usp. Š. Peričić, *Dalmacija uoči pada*, 62; Z. Dundović, *Gospodarske prilike*, 265.

⁴⁷ ASVe, SDC, b. 357, N.º 3. *Zara. Monastero di S. Catterina di Zara*.

Tablica 7. *Prinos vina i ulja samostana sv. Katarine izražen u barilima*

Godina	1765.	1766.	1767.	1768.	1769.	Ukupno barila:
Vino	142	102	91	97,5	91	523,5
Ulje	3	4	3	4	-	14,0

6. PRIHODI SAMOSTANA SV. BENEDIKTA (SV. MARGARITE) NA PAGU

O prošlosti ženskoga samostana sv. Benedikta, odnosno sv. Margarite na Pagu opširno je izvjestio Miroslav Granić.⁴⁸ Njegovi početci sežu u prvu polovicu 14. stoljeća (1318.), a prvotno je bio izgrađen u Starom Gradu na Pagu. Stari Grad porušili su Zadranici 1396. godine.⁴⁹ Unatoč rušenju Staroga Grada benediktinke sv. Margarite ostale su u napuštenom Starom Gradu sve do izgradnje novoga samostana i crkve u novom Pagu 1483. godine te konačnoga preseljenja redovnica 1485. godine.⁵⁰ Zbog visokih troškova izgradnje redovnice su nastavile živjeti skromnim životom, uz materijalnu pomoć paške komune i mletačkih vlasti, koje su pomagale samostan potporom u soli.⁵¹ Proizvodnja i prodaja paške soli nadilazila je značaj i granice otoka Paga, zbog čega su Mlečani o tome vodili osobitu brigu.⁵²

Nepovoljne društveno-političke okolnosti umanjile su prihode samostana u 16. stoljeću,⁵³ što je bila zajednička odrednica svih ženskih benediktinskih samostana na području Zadarske nadbiskupije u tom razdoblju. Prigodom apostolske vizitacije samostana sv. Margarite na Pagu 1579. i 1603. godine, redovnice su potvrdile da njihova dobit dolazi uglavnom od soli, a koliko se godišnje ubiralo, nije im bilo poznato jer su navele da je o tome vodio brigu crkveni opunomoćenik, dok je opatica držala tek jedan ključ od škrinje.⁵⁴ U Državnom arhivu u Veneciji pohranjeni su podatci o samostanskim

⁴⁸ Miroslav Granić, Povijest samostana i crkve paških koludrica, *Crkva i samostan paških benediktinki*, ur. Miroslav Granić, Matica hrvatska Pag - Samostan benediktinki sv. Margarite u Pagu, Pag, 2010., 11-59.

⁴⁹ Usp. isto, 18.

⁵⁰ Usp. isto, 20-22.

⁵¹ Isto, 23.

⁵² Vidi opširno: Šime Peričić, Proizvodnja i prodaja paške soli u prošlosti, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 43 (2001.), 45-83.

⁵³ Usp. M. Granić, Povijest samostana i crkve paških koludrica, 23.

⁵⁴ Dubravko Knežić, Samostan i crkva paških benediktinki u apostolskim vizitacijama (1579.-1625.), *Crkva i samostan paških benediktinki*, ur. Miroslav Granić,

prihodima za razdoblje 1561.-1563. godine, koji zorno prikazuju siromašno stanje samostana u 16. stoljeću. Prihodi su tada uglavnom vina i soli, a navedeno je da su od toga živjele redovnice, kao i od milostinje paških građana. Podatke je od crkvenih institucija prikupio i odaslao u Veneciju paški knez Bartul Paruta 6. lipnja 1565.⁵⁵ Tablično se prikazuju prinosi vina i soli izraženi za svaku godinu zasebno u mletačkim lirama (Tablica 8.). S obzirom na loše materijalno stanje samostana ne čudi što je paški knez Lovro Pasqualigo 10. svibnja 1568. prosljedio zamolbu paških koludrica mletačkim vlastima u Veneciji da se samostan sv. Margarite na Pagu oslobodi plaćanja crkvene desetine. Tadašnja opatica Magdalena Karleta na kapitulu održanom 7. svibnja 1568. imenovala je paškoga arhiprezbitera Jurja Karavanića samostanskim zastupnikom pred crkvenim i svjetovnim sudištima o tom pitanju. U to vrijeme *siromaštva i bijede samostanskih prihoda*, koji su, prema izvješću iznosili 50 modija soli, redovnice nisu mogle pokrivati sve troškove samostana, crkve i osoblja.⁵⁶

Tablica 8. *Prinos vina i soli samostana sv. Margarite na Pagu za razdoblje 1561.-1563. izražen u mletačkim lirama*

Godina	1561.	1562.	1563.	Ukupno:
Vino	24	20	22	66
Sol	240	260	200	700

Slabo ekonomsko stanje samostana zabilježeno je i u 18. stoljeću. Samostan sv. Benedikta, odnosno sv. Margarite na Pagu, za razliku od samostana sv. Marije i sv. Katarine u Zadru, čini se nije posjedovao značajnijih zemljišnih čestica u 18. stoljeću. Izvješće o samostanskim prihodima sastavile su dvije redovnice plemenitoga roda Frančeska Jadručić i Jakobina Bilinić,⁵⁷ a ovjerio ga je paški

Matica hrvatska Pag - Samostan benediktinki sv. Margarite u Pagu, Pag, 2010., 74.

⁵⁵ ASVe, SDC, p. 38, *Pago 1565 - 68*, neozn. folija.

⁵⁶ ASVe, SDC, p. 38, *Pago 1565 - 68*, neozn. folija.

⁵⁷ Članovi plemenite obitelji Bilinić pokapali su se u samostanskoj crkvi. *Isto*, 28. O plemenitaškim obiteljima Jadručić i Bilinić na Pagu vidi: Miroslav Granić, "Norma nobilium generalis consilii civitatis Paghi" iz 1455. godine, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, sv. 45, 2003., 75-76, 81. Opatica Jakobina Bilinić preminula je u rujnu 1782. godine. Rod Bilinića dao je od 1473. do 1795. godine 16 redovnica. Josip Celić, Nekrolog i obveznik misa samostana sv. Margarite u Pagu, *Crkva i samostan paških benediktinki*, ur. Miroslav Granić, Matica hrvatska Pag - Samostan benediktinki sv. Margarite u Pagu, Pag, 2010., 99, 120.

knez Luka Minio. U izvješću je navedeno da samostan posjeduje tek 10 kampa oranica i vinograda koje su obrađivali razni koloni, a podavali su samostanu 1/5 prinosa na ime dominikala. Prihodi od poljoprivrednih kultura i najma nekretnina bili su doista skromni. Jedini značajniji prihod paških redovnica pristizao je od prodaje soli, ali je i on bio nedostatan za uzdržavanje samostana. Stoga je u izvješću navedeno da redovnice primaju godišnju pomoć od mletačkih vlasti u visini od 72 cekina (1584 lire) i to od magistrature koja je bila zadužena za prodaju soli. S obzirom na to da je ta pomoć zabilježena još početkom 16. stoljeća,⁵⁸ moguće je da je ona neprekidno trajala do kraja mletačke uprave u Dalmaciji.

7. RASHODI ŽENSKIH BENEDIKTINSKIH SAMOSTANA U 18. STOLJEĆU

Jasno naznačena diferencijacija između prihoda i rashoda ženskih benediktinskih samostana na području Zadarske nadbiskupije u 18. stoljeću imala je dvostruki cilj: prvenstveno, htjelo se zakonitim putem opravdati potraživanje samostana za oslobađanjem plaćanja crkvene desetine, a drugo, ukazati da samostanski prihodi nisu dovoljni za pokrivanje svakodnevnih troškova i potreba redovnica. Primjerice, samostan sv. Katarine prosječno je u 18. stoljeću, sudeći prema iskazanim tablicama, uprihodio između 500 - 600 mletačkih dukata. Godišnji troškovi iznosili su između 600 - 700 dukata. U priloženoj tablici (Tablica 8.) prikazani su kvantitativni i kvalitativni troškovi ženskoga benediktinskog samostana sv. Katarine u Zadru na godišnjoj razini. Analiza dostupnih podataka pokazuje da su redovnice živjele skromno, a najveći dio troškova odnosio se na prehranu, ogrjev i održavanje samostanskoga zdanja i crkve. Uz to, relativno visoki troškovi na godišnjoj razini odlazili su na podmirenje obveza pojedinaca koji su na razne načine bili povezani sa samostanom. Tu su pripadali samostanski kapelani i ispovjednici, predslavitelji svećanih misa, potom samostanski pisar, crkveni orguljaš i gazitelj mijeha (*folista*), ukrasitelji crkve uoči svetkovina (*addobbador*) te gastaldi na samostanskim posjedima.

Diferencijacija prihoda i rashoda još je očitija na primjeru ženskoga benediktinskog samostana sv. Margarite na Pagu. Prosječni godišnji prihodi toga samostana iznosili su oko 2000 lira, dok su

⁵⁸ Usp. M. Granić, Povijest samostana i crkve paških koludrica, 23.

Tablica 9. *Godišnji troškovi samostana sv. Katarine u Zadru u 18. stoljeću*

Izvor rashoda	Rashodi u lirama
Hrana za redovnice i poslugu	2000
Vino	1000
Drva za ogrjev	2000
Svijeće za crkvu	1400
Ulje za crkvu i samostan	860
Tamjan za crkvu	20
Plaća za kapelane	830
Honorar za predslavitelje na svetkovine	400
Za propovjednike u došašću i korizmi	200
Dar za ispovjednika	200
Orguljaš i gazitelj mijeha	144
Ukrasitelj crkve uoči svetkovina	144
Gastaldi (kopno i otoci)	800
Ukupno	9148

rashodi na godišnjoj razini prelazili iznos od 3000 lira.⁵⁹ Ne čudi, stoga, što je samostan sv. Margarite primao državnu potporu u iznosu od 72 mletačka dukata. Taj iznos bio je dostatan za pokriće godišnjih troškova kupovine žita za potrebe prehrane samostanskog osoblja. Benediktinski samostan u Pagu, zbog nedostatka obradivih površina u svom vlasništvu godišnje je kupovao oko 60 mletačkih stara pšenice po cijeni od jednoga cekina po staru. Uz to, samostan je godišnje kupovao 80 barila vina po cijeni od 11 lira po barilu.⁶⁰

Najveće rashode imao je ženski benediktinski samostan sv. Marije u Zadru, što je razumljivo s obzirom na najveći broj redovnica i osoblja koje je u njemu stanovalo, odnosno posluživalo. K tomu, posjedi samostana sv. Marije kvantitativno su bili najveći u odnosu na ostale ženske benediktinske zajednice, a njihovo održavanje iziskivalo je redovita ulaganja sredstava. U samostanskom arhivu sv. Marije u Zadru čuvaju se računске knjige za 18. stoljeće, koje su vođene vrlo uredno, za svaku godinu i za trajanja uprave pojedine opatice. Slično načelo vođenja administrativnih knjiga,

⁵⁹ ASVe, SDC, b. 357, N.° 89. *Zara.Convento di San Benedetto di Pago.*

⁶⁰ ASVe, SDC, b. 357, N.° 89. *Zara.Convento di San Benedetto di Pago.*

čini se, bilo je odlika i ostalih ženskih benediktinskih samostana u Zadru.⁶¹ Iako su knjige sačuvane fragmentarno, pružaju dobar uvid u ekonomsko poslovanje i financijsko stanje samostana u 18. stoljeću. Primjerice, opatica Katarina Fanfogna (1701.-1734.) upravljala je samostanom pune 33 godine.⁶² Usporedbom iznosa godišnjih prihoda i rashoda samostana sv. Marije u Zadru za trajanja njezine službe s analiziranim podacima iz fonda Državnoga arhiva u Veneciji u drugoj polovici 18. stoljeća razvidno je da se samostanska ekonomija tijekom 18. stoljeća nije bitnije mijenjala. Naime, ukupni rashod u 33 godine, odnosno u prvoj polovici 18. stoljeća bio je znatno veći nego ukupni prihod. Redovito su opatice za svaku godinu pojedinačno upisivale kvalitativne i kvantitativne iznose prihoda (*scosso*) i rashoda (*spesso*). Značaj tih vrijednosti očituje se u mogućnosti praćenja ustaljenih i izvanrednih troškova u ženskim benediktinskim samostanima prema pojedinim stavkama. S obzirom na to da su upisani prihodi i rashodi precizno kvalificirani, računke knjige čine solidan izvor za razmatranje svakodnevica u ženskim samostanskim zajednicama na materijalnoj i duhovnoj razini. Uz to, izvrsno su vrelo za razumijevanje gospodarskih interakcija redovničkih zajednica u 18. stoljeću, a također mogu poslužiti za usporedbu kretanja cijena pojedinih poljoprivrednih kultura i obrtničkih usluga u razmatranom razdoblju.

S druge strane, iskazani ukupni prihodi i rashodi pomažu u relativno sigurnom detektiranju izvanrednih troškova u pojedinoj godini, a najčešće je bila riječ o graditeljskim zahvatima na crkvi, samostanu ili samostanskim nekretninama, sudskim sporovima ili ukrašavanju liturgijskih knjiga i sakralnih predmeta srebrnim i pozlatom. Primjerice, 1723. godine samostan je gradio novu žitnicu (*graner*), 1724. godine nadograđivan je prostor iznad samostanskoga dvorišta (*sopra il cortivo*), a 1729. godine vodio se spor

⁶¹ Primjerice, u samostanskom arhivu sačuvana je računska knjiga s. Marije Serafine Carrare, opatice benediktinskoga samostana sv. Katarine u Zadru za razdoblje 1788.-1791. godine. Zanimljivo je da je za njezine uprave razlika rashoda i prihoda svedena na nulu. Prihodi samostana u četverogodišnjem razdoblju iznosili su 26669 lira i 18 soldi, a identičan iznos naveden je za samostanske rashode u istom razdoblju. Arhiv samostana sv. Marije u Zadru (dalje: HR-ASSMZD), fond 41, *Libro dell'amministrazione economica tenuta della M.R. Madre D. Maria Serafina Carrara abbadessa nel venerando Monastero di Santa Caterina di Zara. 1788. - 1791.*, fol. 17-18.

⁶² U Arhivu samostana sv. Marije u Zadru računska knjiga opatice Katarine Fanfogna zavedena je na popisu arhivskoga gradiva pod signaturom: HR-ASSMZD-77, *Inventari samostana Sv. Marije, Sv. Marcele i Sv. Margarite. God. 1701. - 1734. Nepaginirano*. Upozoravam da su priređivači popisa pogrešno naveli da je riječ o inventarima triju navedenih ženskih samostana.

protiv mještana Pašmana, uresio srebrom i pozlatio samostanski misal u Veneciji te su izvršeni građevinski zahvati na zvoniku, što je u spomenutim godinama uzrokovalo značajan nesrazmjer između godišnjih prihoda i rashoda (Tablica 9.). Uz to, zamjetno je na godišnjoj razini da su relativno visoki iznosi samostanskih rashoda otpadali na plaćanje izgovorenih misnih nakana. Samostani su uredno upisivali misne nakane za redovnice i pripadnike komuna u kojima su djelovale, a koji su za života zadužili samostan ili bili njegovi dobročinitelji.⁶³

Osim novčanoga poslovanja, računске knjige samostana sv. Marije pružaju uvid u neke samostanske običaje. Tako se saznaje o godišnjoj distribuciji pšenice i ječma u samostanu prema starom običaju (*anticho costume del monastero*). Samostan je dijelio određene količine pšenice i ječma *per capita* pojedincima, ali i za neke specifične potrebe. Na godišnjoj razini samostan je davao oko četiri kvarte (128 četvrtalja) pšenice, jednako ječma (128 četvrtalja) i osam četvrtalja prosa (*miglio*). Uživatelji su bile same redovnice, picokare,⁶⁴ konverze (*conversa*),⁶⁵ služinčad, kapelani, crkveni službenici, gastaldi i čuvari samostanskih stada. Uz to, uredno su zabilježene količine ječma i ostalih žitarica koje je samostan podavao kao pomoć kolonima na samostanskim posjedima. O božićnim i uskršnjim blagdanima te većim svetkovinama dio se podavao siromasima u gradu i izvan njega. Socijalna osjetljivost bila je bitna odrednica svih redovničkih zajednica i crkvenih institucija u razmatranom razdoblju.⁶⁶ Briga za siromahe i bolesne vodila se i u hospitalu sv. Bernardina (sv. Martina), koji je bio položen tik do samostanske crkve sv. Marije, u vlasništvu zadarskih benediktinki. Hospital je raspolagao vlastitim posjedima, odvojenima od onih samostanskih, a prihodi s tih posjeda bili su usmjereni održavanju hospita i njegovih štíćenika.⁶⁷

⁶³ Usp. J. Celić, *Nekrolog i obveznik misa*, 140.

⁶⁴ Zasebna vrsta stanovnica u ženskim samostanima bile su *oblatae* ili *picokare*. Obećavale su posluš opatici, nosile su djelomično redovničku odjeću i besplatno služile, ali su lakše mogle istupiti iz zajednice, a i samostan ih je mogao jednostavnije otpustiti. I. Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj*, sv. I., 132.

⁶⁵ Vrsta redovnica laikinija koje su služile u samostanu bez obveze klauzure i sudjelovanja u redovitim molitvama časoslova u koru. Usp. Jutta Gisela Sperling, *Convents and the body politic in late Renaissance Venice*, Chicago - London, 1999., 164-165.

⁶⁶ Usp. Z. Dundović, *Gospodarske prilike*, 285-287.

⁶⁷ O posjedima zadarskih hospita vidi: Zdenko Dundović, *Posjedi zadarskih hospita u 16. stoljeću*, *Život biraj - Elige vitam*, ur. Ivan Antunović, Ivan Koprak,

Tablica 10. *Prihodi i rashodi samostana sv. Marije u Zadru u razdoblju 1701.-1734. godine izraženi u lirama i soldima.*

Godina	Prihod		Rashod	
	Lire	Soldi	Lire	Soldi
1701./1702.	3980	17	6826	17
1703.	4570	19	4739	10
1704.	3596	5	6714	18
1705.	3780	12	5052	1
1706.	3632	7	4157	7
1707.	3146	10	4113	13
1708.	3935	2	3981	6
1709.	4262	10	4631	7
1710.	3630	4	4206	1
1711.	3589	11	4081	16
1712.	3908	13	4494	7
1713.	5539	2	5985	9
1714.	4598	12	5002	1
1715.	5299	8	5504	14
1716.	8349	10	7270	14
1717.	4811	19	4804	16
1718.	3688	9	5039	1
1719.	3648	3	4692	2
1720.	4352	16	4819	10
1721.	4098	6	4231	6
1722.	4405	14	4712	11
1723.	3787	19	9445	4
1724.	5863	2	8090	13
1725.	5344	3	4340	3
1726.	7151	2	4120	14
1727.	5472	10	5725	10
1728.	4880	8	3195	2
1729.	4665	9	8931	1
1730.	6119	5	6104	12
1731.	4160	3	2909	11
1732.	6070	18	4814	5
1733.	5351	7	3559	4
1734.	5310	18	4781	3
UKUPNO	155002	13	171078	9

U računskoj knjizi opatice Katarine Fanfogna umetnut je dokument od pet folija pod naslovom *Scrittura contra la pretensione delli Conservatori e Procuratori di Zara di volei entrare coll'Arcivescovo nelli monasteri di monache*.⁶⁸ Dokument sadrži opaske zadarskoga nadbiskupa o pitanju ulaska prokuratora i konzervatora u samostansku klauzuru tijekom biskupskih vizitacija ili njegovih izricanja disciplinskih mjera redovnicama u gradskim samostanima.⁶⁹ Zasigurno je riječ o opaskama zadarskoga nadbiskupa Vicka Zmajevića, s obzirom na to da je spomenuti dokument umetnut u računsku knjigu opatice Katarine Fanfogna, koja je tu službu vršila do 1734. godine. Tome u prilog ide činjenica da je nadbiskup Zmajević vizitirao benediktinski samostan sv. Marije 20. svibnja 1733.⁷⁰ Pojedini vrijedni povijesni podatci sadržani su u Zmajevićevu dopisu. Prvenstveno, u dijelu u kojem se osporava pravo ulaska samostanskih prokuratora i konzervatora u klauzuru tijekom biskupske vizitacije Zmajević se pozvao na pismo nadbiskupa Luke Stelle, za koje je naveo da je *čudesno pronadeno među bijednim ostatcima nadbiskupske kancelarije, odakle su u vrijeme sedesvakancije, osobito zbog dviju posljednjih epidemija, pokradeni i spaljeni gotovo svi spisi*.⁷¹ Iz toga proizlazi da je nadbiskup Zmajević zatekao jedno stanje nadbiskup-

Pero Vidović, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove Zagreb, Zagreb, 2020., 531-547.

⁶⁸ HR-ASSMZD-77, *Inventari samostana Sv. Marije, Sv. Marcele i Sv. Margarite. God. 1701. - 1734. Nepaginirano*, dodatak na kraju računске knjige opatice Katarine Fanfogna.

⁶⁹ Svaki samostan imao je svoga zastupnika (prokuratora), i to plemića u samostanima u kojima su bile plemkinje, i građanina u onima u kojima su bile građanke. Birali su se doživotno i sebi prisvajali veća prava od onih koja su im pripadala. Josip Kolanović, *Zadarska nadbiskupija prema izvješćima "ad limina" 1599.-1797.*, *Sedamnaest stoljeća Zadarske crkve*, sv. I., ur. Livio Marijan, *Zadarska nadbiskupija*, Zadar, 2009., 395.

⁷⁰ Vidi: Arhiv samostana sv. Mihovila u Zadru, *Vizitacija biskupije god. 1734.*, Nadb. Zmajević, rukopis orig., *Sacra Visitatio Localis Iadre ... Peracta ab Illustrissimo, et Reverendissimo Monsignore Vincentio Zmaievich Archiepiscopo Iadre. Anno Domini MDCCXXXIII*, neozn. folija.

⁷¹ *Che poi non sia stata introdutta consuetudine, che i procu(rato)ri e conserv(ato)ri entrino ne' monasterii, apparisce da una lettera scritta dalla santa memoria di mons(igno)re Stella fu arcivescovo di questa città, poi vescovo di Padova scritta a mons(igno)re Capello fu arciv(escov)o di Zara, poi vescovo di Concordia miracolosam(en)te ritrovata fra i miseri avanzi di questa Cancellaria Archiep(iscop)ale, ove sono state più in occasione di sedia vacante robbate et abbruggiate p(er) causa de gl'ultimi due contagii, quasi tutte le scritte, copia della quale qui ingionta si esibisce con oblat(io)ne dell'originale med(em)o, e di comprobare il carattere.* HR-ASSMZD-77, *Inventari samostana Sv. Marije, Sv. Marcele i Sv. Margarite. God. 1701. - 1734. Nepaginirano*, dodatak na kraju računске knjige opatice Katarine Fanfogna.

skoga arhiva iz kojega su mnogi spisi bili pokradeni i spaljeni, osobito tijekom trajanja epidemija kuge i sedesvakancije nadbiskupije. O tome svjedoče i spisi Zadarskoga kaptola, pohranjeni u Državnom arhivu u Veneciji. Riječ je o spisima vezanima za pitanje prava i povlastica Zadarskoga kaptola, unutar kojih je zapisano da je *od 1631. do 1650. godine u Zadru vladala kuga, a uz to je izgorio arhiv Nadbiskupske kancelarije, kao i ostali arhivi.*⁷² Doista je u tom razdoblju vladala kuga u Zadru.⁷³ U tom kontekstu, vrijedno je zapaziti da je u spisima Zadarskoga kaptola zabilježeno da su u vrijeme kuge 1630./1631. godine od te pošasti umrli svi nadarbenici kojima je bilo pridržano pravo izbora kanonika.⁷⁴ Međutim, zanimljiva je primjedba nadbiskupa Zmajevića da su mnogi spisi *pokradeni*. Postavlja se pitanje tko ih je otuđio i zbog čega? Ako se pretpostavi da su spisima imali pristup isključivo crkveni službenici *u vrijeme sedesvakancije*, kada je nadbiskupijom *de facto* upravljao Zadarski kaptol, a s obzirom na eklatantne sukobe te sudske sporove zadarskih kanonika i zadarskih nadbiskupa o pravima i povlasticama, osobito na izbor kanonika, što je uostalom iskusio i sam nadbiskup Zmajević, nameće se pitanje jesu li oni imali udjela u izvlačenju spisa iz Nadbiskupske kancelarije? To pitanje je sasvim opravdano ako se uzme u obzir karakter dopisa iz Arhiva samostana sv. Marije u Zadru koji se ovdje razmatra, a u kojem nadbiskup brani svoja legitimna prava, utvrđena crkvenim propisima, na vizitaciju samostana i imenovanje samostanskih ispovjednika i kapelana, što se očito osporavalo. Naime, do Tridentskoga sabora redovnice su same birale kapelana i ispovjednika, a nerijetko su se pozivale na *staro pravo* i branile tu povlasticu.⁷⁵ Uz to, nerijetko su kapelani i ispovjednici u ženskim benediktinskim samostanima bili upravo pripadnici gradskih kaptola,⁷⁶ a nisu bile rijetke ni obiteljske pove-

⁷² *Memoria. Che nell'anno 1631. sino l'anno 1650. fu in Zara la peste etc. Più è stato l'incendio dell'Archivio della Cancellaria Archiepiscopale, et altri Archivi et serve per memoria.* ASVe, Deputazione ad pias causas, p. 32, *Canonici Zara. Exemplum desumptum ex suo Originali descripto in Membrana existente in Archivio Capitulari*, fol. 27v.

⁷³ O epidemijama kuge u Zadru vidi opširnije kod: Roman Jelić, *Zadarske kuge i lazareti u prošlosti, Sanitarni kordon nekad i danas*, ur. Janko Vodopija, *Zbor liječnika Hrvatske i Zavod za zaštitu zdravlja grada Zagreba*, Zagreb, 1978., 91-102.

⁷⁴ Zdenko Dundović, *Zadarski kaptol, njegova dobra i kaptolski dostojanstvenici u posljednjih sto godina vladavine Mletačke Republike (1697. - 1797.)*, doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet, 2017., 236, bilj. 1045.

⁷⁵ Usp. M. Granić, *Povijest samostana i crkve paških koludrica*, 38.

⁷⁶ Usp. isto, 24, 38-40; Z. Dundović, *Zadarski kaptol*, 79.

znice kanonika i redovnica, odnosno opatica u ženskim samostanima.⁷⁷ S obzirom na karakter dokumenta koji se ovdje razmatra, čini se da su benediktinke sv. Marije i njihovi prokuratorji ustrajavali u tome i nakon donesenih novih odredaba na Tridentskome saboru. Te činjenice nužno pozivaju na sustavnije istraživanje i analizu utjecaja, odnosno uloge ženskih samostana u Zadru na crkveni i društveni život uopće u ranom novom vijeku, osobito s obzirom na česte sukobe plemstva i građanstva, odnosno zadarskih nadbiskupa i kaptola.⁷⁸ Na to je već upozorio Miroslav Granić u svom radu, kada je u kontekstu spora između opatice paškoga benediktinskoga samostana i zadarskoga nadbiskupa Maffeja Valaressa postavio pitanje: *Nisu li zapravo "preko leđa koludrica" prelamani daleko ozbiljniji sporovi i trzavice između paške općinske uprave, paškog kaptola i nadbiskupa?*⁷⁹ O opravdanosti takve percepcije uloge ženskih samostana u Zadru i u vrijeme zadarskoga nadbiskupa Zmajevića svjedoči njegov dopis Kongregaciji za širenje vjere od 30. lipnja 1731. o slučaju redovnice Katarine Marchi iz benediktinskoga samostana sv. Katarine u Zadru, koja je bila jedina nasljednica bogate očeve baštine te ju je, uz pomoć njezine majke, zaveo neki zadarski plemić radi financijskih interesa, a ona je nakanila napustiti samostan.⁸⁰ Zadarski nadbiskup je u dopisu naveo i imenovao članove Zadarskoga kaptola koji su u tome sudjelovali u svojstvu *kućnih i osobnih prijatelja budućega zaručnika* (zadarskoga plemića, op. a.).⁸¹

⁷⁷ Usp. Z. Dundović, *Zadarski kaptol*, 262, bilj. 1180.

⁷⁸ Sukobi nadbiskupa i kaptola imaju dugu povijest. Eklatantan je primjer zadarski nadbiskup Minuccio Minucci, o kojemu je vrijedno djelo napisao Josip Vrandečić. Između ostaloga, Vrandečić se dotaknuo odnosa zadarskoga plemstva i građanstva kroz prizmu ženskih samostanskih zajednica. Ovdje je važan njegov zaključak da je *osiromašeno zadarsko plemstvo držalo samostane kao socijalne ustanove, a tek onda kao pobožna središta, u koje je nastojalo zbrinuti njihove kćeri koje, zbog siromaštva, nije moglo opremiti za udaju. Na taj su način samostanski kreveti postali prostorom nadmetanja lokalne elite u kojoj su se najjače plemićke kuće borile za prevlast.* Josip Vrandečić, *Zadarski nadbiskup Minuccio Minucci i njegova jadranska misija*, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu, Zagreb - Split, 2017., 150.

⁷⁹ *Isto*, 23.

⁸⁰ Cijeli proces o tom slučaju pohranjen je u Arhivu samostana sv. Marije u Zadru pod signaturom: HR-ASSMZD-62, *Processo per nullità di professione di suor Cattarina Marchi, professa del Monastero di Santa Caterina in Zara. God. 1731.*, 181 fol. Vidi rad: Zdenko Dundović, *Thriller of the Zadar nun Cattarina Marchi: true or false story?*, *Povijesni prilozi*, 64 (2023.), 155-184.

⁸¹ Usp. Vinko Kraljević, *Izabrana djela nadbiskupa Vicka Zmajevića*, Salesiana, Zagreb, 2015., 433-434. Cijeli proces o tom slučaju pohranjen je u Arhivu samostana sv. Marije u Zadru pod signaturom: HR-ASSMZD-62, *Processo per nullità*

Za bolje razumijevanje problematike vrijedno je uzeti u obzir autonomiju koju su imali ženski benediktinski samostani u Zadru. U knjizi kapitula ženskoga benediktinskoga samostana u Zadru iz 18. stoljeća⁸² na prvoj su stranici navedena pravila o sazivanju kapitula, koja najbolje govore o samostanskoj autonomiji prigodom primanja kandidatkinja za redovnički poziv ili gradskih djevoja-ka za edukaciju, odnosno svih važnih pitanja za život samostana. Prvenstveno, kapitulima je obično predsjedavala opatica, a kapitul se sazivao udarcem zvona, o čemu se brinula majka septemanarka (*madre settimanaria*). Na zvuk zvona sve bi se redovnice okupile na kapitul, uz nazočnost pisara, čija je uloga bila ovjeriti kapitularne spise. Za kapitularnu tajnicu (*cancelliera*) izabiralo se redovnicu, među najsposobnijima, a njezina je zadaća bila čuvati knjigu kapitula. Kapitularna tajnica predlagala je teme o kojima se na kapitolu raspravljalo, osim u slučaju kada bi tu ulogu htjela preuzeti opatica. O svakoj pojedinoj točki na kapitolu tražilo se mišljenje svake pojedine redovnice, nakon čega bi se pristupilo glasovanju balota-žom. Svaka bi redovnica od kapitularne tajnice dobila dvije kuglice za balotažu, crnu, koja je označavala glas *protiv* i bijelu koja je označavala glas *za*. Opatica je, snagom svoje službe, imala pravo na dvije crne i dvije bijele kuglice za glasovanje, što joj je pružalo mogućnost utjecaja na ishod glasovanja, osobito kada je bila riječ o izjednačenom broju glasova *za* i *protiv*. Nijedna točka dnevnoga reda nije se mogla usvojiti, osim tajnim glasovanjem, a za usvajanje pojedine točke bila je potrebna dvotrećinska većina glasova. U slučaju izjednačenih glasova *za* i *protiv*, točka dnevnoga reda smatrala se neusvojenom. Izrijeком je navedeno da redovnice nisu smjele na bilo koji način uvoditi novotarije ili mijenjati kapitularne običaje *na štetu dobrobiti i časti samostana*. Jednako je navedeno da u slučaju oblačenja (*vestizioni*) i polaganja vječnih zavjeta (*professioni*) redovnica mjesni biskup ne može imati nikakva upliva na većin-sku odluku donesenu na samostanskom kapitolu. Razvidno je to iz kapitula održanoga 27. rujna 1729., s kojega je zadarskome nad-biskupu Zmajeviću upućen dopis o slučaju Margarite, kćeri Paola Coltellija, koji je zahtijevao da se njegova kći primi u samostan sv. Katarine, što je na kapitolu jednoglasno odbijeno, zbog čega su uslijedile prijetnje redovnicama, ali su one izrijeком naglasile da

di professione di suor Cattarina Marchi, professa del Monastero di Santa Caterina in Zara. God. 1731., 181 fol.

⁸² HR-ASSMZD-52, *Libro del Capitolo del Monasterio di Santa Cattarina di Zara. God. 1722. - 1795.*, 17 listova.

zadarski nadbiskup kao njihov *poglavar i sudac*⁸³ ne smije uzimati u razmatranje niti na bilo koji način odobriti potraživanje spomenutoga Coltellija.⁸⁴ Ipak, nadbiskup Zmajević je ponovno predložio 1743. godine Margaritu Coltelli za primitak u samostan, a redovnice su na kapitulu održanom 13. srpnja 1743. glasovale s tri glasa za i tri glasa protiv.⁸⁵ Iako je prema kapitularnima pravilima takav ishod značio odbijenicu, čini se da je zagovor nadbiskupa Zmajevića imao značaja jer je Margarita konačno primljena u novicijat, a na kapitolu održanom 16. srpnja 1744. jednoglasno je usvojen prijedlog da se pripusti polaganju vječnih zavjeta, pod redovničkim imenom Maria Ellena Chiara Coltelli.⁸⁶ U kojoj su mjeri ti interventi bili povezani sa sudbinama pojedinih obitelji ili roda te u kojoj su mjeri (ako jesu) oni bili posljedica neostvarenja dobrih ženidbenih veza koje bi jamčile društveni uspjeh i blagostanje, kako je to, primjerice bilo u Dubrovniku,⁸⁷ svakako zaslužuje posebnu istraživačku pozornost.

ZAKLJUČAK

Na temelju istraženoga arhivskoga gradiva iz Državnoga arhiva u Veneciji te njegovom usporedbom s dosad objavljenim rezultatima istraživanja u radu se nastojalo prikazati ekonomsko stanje ženskih benediktinskih zajednica na području Zadarske nadbiskupije u 18. stoljeću. Analizom samostanskih prihoda i rashoda utvrđeno je da su ženske benediktinske zajednice tijekom 18. stoljeća uglavnom poslovale s negativnom bilancom, što se uvelike odražavalo na svakodnevni život redovnica. Zamjetno je da su građanske i crkvene vlasti izlazile u susret i pomagale ženske benediktinske samostane, osobito s obzirom na njihovu važnost unutar gradskih komuna

⁸³ Nadbiskupu je bilo pridržano pravo korigirati redovnice koje bi prekršile samostanska pravila ili pravila redovničkoga života. Zanimljiv je podatak da je u disciplinskom postupanju prema redovnici koja se ogriješila o pravila nadbiskup istu opominjao u nazočnosti nekoga od njene najbliže rodbine (strica, brata ili roditelja). HR-ASSMZD-77, *Inventari samostana Sv. Marije, Sv. Marcele i Sv. Margarite. God. 1701. - 1734. Nepaginirano*, dodatak na kraju računске knjige opatice Katarine Fanfogna.

⁸⁴ HR-ASSMZD-52, *Libro del Capitolo del Monasterio di Santa Cattarina di Zara. God. 1722. - 1795.*, neozn. folija.

⁸⁵ HR-ASSMZD-52, *Libro del Capitolo del Monasterio di Santa Cattarina di Zara. God. 1722. - 1795.*, neozn. folija.

⁸⁶ HR-ASSMZD-52, *Libro del Capitolo del Monasterio di Santa Cattarina di Zara. God. 1722. - 1795.*, neozn. folija.

⁸⁷ Usp. Minela Fulurija, Utemeljenje ženskoga samostana Sv. Katarine Sijenske u Dubrovniku, *Povijesni prilozi*, 32 (2013.), 45, 116-117.

Zadra i Paga. Uz to, analizirani podatci o samostanskim posjedima zorno pokazuju uzroke i posljedice njihova umanjenja kroz društveno-političke mijene na prostoru nekadašnje Mletačke Dalmacije, napose od 16. stoljeća, odnosno osmansko-mletačkih sukoba, koji su se velikim dijelom prelili na područje Zadarske nadbiskupije, konkretno u njeno zaleđe. U radu se na osobit način htjelo ukazati na historiografsku vrijednost proučavanja ekonomskih spisa crkvenih institucija, s obzirom na to da su oni u velikoj mjeri sačuvani, osobito za razdoblje ranoga novog vijeka. Zahvaljujući relativno iscrpnim izvješćima, računskim knjigama i raznovrsnoj popratnoj dokumentaciji ekonomskoga tipa u arhivima crkvenih i državnih institucija može se kvalitetno pratiti razvoj i opadanje ne samo gospodarskih interakcija pojedine crkvene institucije, nego i posljedičnoga utjecaja tih mijena na sveobuhvatni svakodnevni život unutar pojedine institucije. K tomu, istraženo arhivsko gradivo otvara prostor novim historiografskim pitanjima, napose onome o utjecaju i ulozi ženskih samostanskih zajednica u dalmatinskim komunama s obzirom na vertikalnu društvenu diferencijaciju i društvenu stratifikaciju, što uostalom fragmentarno potvrđuju i objavljeni rezultati znanstvenih istraživanja koja su se bavila njihovom prošlošću. Unatoč uglavnom nepovoljnim ekonomskim prilikama, s kojima su bile suočene ženske benediktinske zajednice na području Zadarske nadbiskupije u 18. stoljeću, njihov upliv na duhovni i kulturni život u komunama Zadra i Paga u razmatranom razdoblju neupitno je ostavio neizbrisivi trag, koji se proteže sve do danas.

PROPERTIES OF BENEDICTINE NUNS OF ZADAR IN 18TH CENTURY

Summary

On the basis of the archival material of the Benedictine monastery of St. Mary in Zadar and archival materials of the Venetian magistracy Soprintendenti alle Decime del Clero from the State Archives in Venice, as well as on the basis of published scientific literature, this paper examines the state of the properties of the Zadar Benedictine nuns in Zadar during the 18th century. Apart from the monastery properties of the Benedictine nuns of St. Mary, we will consider the state of possessions of the Benedictine monasteries of St. Katarina in Zadar and the women's Benedictine monastery of

St. Margarita in Pag. By analysing the available data, we will determine the economic condition of the mentioned female Benedictine monasteries, as well as the economic (dis)opportunities faced by the nuns during the 18th century.

Key words: Benedictine nuns, properties, economy, Zadar, 18th century